
Musikkens ansikter

FORSIDEBILDET

Foto Øivind Larsen

Utenfor biblioteket i Drammen står det en bronsefigur av en musiker. Skulptøren Nina Sundbye (f. 1944) har i dette arbeidet fra 1979 formidlet noe abstrakt – den svakt skjelvende tonen som formes av buestrøket mens kunstneren lytter, bortvendt, konsentrert, ikke i denne verden.

Den lydløse skulpturen kan høres.

For meg er kunstverket så godt, så treffende at jeg blir litt betenkt. Assosiasjonene går til noe av musikkens særpreg som kunstart, særpreg som jeg ikke uten videre liker. Jeg innrømmer med en gang at dette har sammenheng med noen egne opplevelser, og da skylder jeg leserne å fortelle:

For mer enn 35 år siden var jeg ung stipendiat og holdt på med et forskningsprosjekt i en utenlandsk storby. Jeg vil ikke si hvor. Det kan være det samme, av grunner leserne snart vil forstå.

På internatet der jeg holdt til, bodde det studenter og stipendiater fra mange kanter og av de forskjelligste slag. Blant annet var det en som studerte fiolinspill ved byens meget kjente musikkonservatorium. Noen ganger i uken hadde han timer hos den høyt ansette professor i faget.

Det var en fiolinkonsert av Haydn som han øvde inn. Han øvde og øvde. Begynte etter frokost, når vi andre gikk. Øvde når vi kom tilbake igjen om ettermiddagen. Takt for takt, strofe for strofe av fiolinkonserten. Han stilte høye krav til seg selv og ville bli flinkest og best.

I de ukene jeg var omgitt av Haydn, var det et av musikkens ansikter som viste seg for meg i all sin grimhet:

Det er slik med musikk at enten er du flinkest og best, eller så er du liksom ikke noe. Her har musikken atskillige likhetstrekk med toppidretten. På begge områder er det slik for noen at det er drømmen om å bli best som er drivkraften, ikke alt det øvrige musikk og idrett kan gi.

Det er et hav av distanse mellom å være en eksellent amatør og en profesjonell musiker på det jevne, selv om det som spilles lyder noenlunde likt. Amatøren kan glede seg ved sin musikk, om det enn skulle vanke feilslag eller en og annen sur akkord. For den profesjonelle er perfeksjonismen inngangsbilletten til den lukkede krets, en krets der konkurransen videre til og med er enda mer nådeløs.

Det skurrer inni meg når jeg får høre om unge musikkelever i ungdomsskolealderen som får vite at de er så flinke at de bør satse på musikken. Takknemlig ros å gi, men den innebærer et stort ansvar. Man bør være temmelig sikker på at talentet strekker til, før man anbefaler at broene til annen utdanning brytes, broene til et liv med musikk som berikende hobby.

Forresten, appellerer musikkens følelsesmessige innhold, og den følelsesmessige innsats som en dyktig musiker må lære seg å yte for å kunne formidle dette innhold, til en særlig utvikling av drømmen, selvhenføringen, til utpenslingen av en ibsensklivsløgn?

Stedet hvor vi stipendiater og studenter bodde var fint. Det var til og med et rom der det stod et flygel til fri avbenyttelse. Jeg var den gang ikke så aller verst til å spille piano fra bladet, men selvsagt høyst amatørmessig. En dag kom konservatorieeleven med fiolinen og spurte om vi ikke kunne øve litt sammen om kveldene, dvs. slik at jeg spilte orkesterstemmene som var satt ut for klaver i et notehefte han hadde. Det var viktig for ham å få anledning til å øve med akkompagnement også, sa han, hvilket lød rimelig.

Så satte vi i gang. Kveld etter kveld med fiolinkonserten. Om igjen og om igjen. Som dagene gikk syntes jeg det ble ganske bra. Haydn ville sikkert ha likt den unge fiolinistens energi og stringens. Men om den berømte musikkprofessor ville være tilfreds med detaljene i fiolinstemmen neste time, kunne jeg ikke bedømme. Så god forstand har jeg ikke på fiolinspill.

Jeg begynte å bli bra lei etter hvert, men min medmusikant bad så tynt om at vi skulle øve mer.

En dag hadde jeg skaffet til veie en bunke andre noter: Kreisler, Saint-Saëns, svisker og annet. Bare til litt avveksling innimellom fiolinkonsertens satser? Trimme fingrer og ører med litt pausemusikk? Vi spilte riktignok bunken igjennom, men dette var bortkastet tid, det gav han tydelig uttrykk for. Han kneiste med nakken, akkurat som på Nina Sundbyes skulptur, hevet buen, og vi drog i gang med Haydn igjen.

Jeg foreslo aldri andre noter mer.

Etter hvert begynte jeg å lure på om det var øve vi gjorde. Kanskje hørte han ikke mitt ramlende grovspill på flygelet. Kanskje hørte han isteden bruset fra det store orkesteret der instrumentene ble stemt, så for seg gjennom sine halvlukkede øyne hvordan det plutselig ble stille, fullstendig stille, et lite nikk og et blick fra dirigenten, så at taktstokken ble hevet. Og som bejublet solist kastet han på nakken og lot tonene klinge, fra hjerte, fingrer, bue og strenger ut i salen.

Kanskje var det drømmen som fikk liv. Om igjen og om igjen.

Etter en tid var min stipendperiode over. Jeg reiste hjem, og jeg mistet kontakten med ham. Synd, for det var en hyggelig kar.

Han ble musiker av yrke, slik hans plan var, det vet jeg. Jeg forstod at han endog ble en meget habil musiker etter som tiden gikk, en dyktig fagmann i en vanskelig bransje. Det er ikke å undres over, perfeksjonist som han var.

Men de store triumfer i de store konsertsaler hørte vi vel egentlig aldri om.

En dag gikk ryktet at han var død.

Han hadde tatt sitt eget liv.

ØivindLarsen

Publisert: 10. oktober 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.